

יום הזיכרון

לחללי מערכות ישראל

אגף משפחות הנצחה ומורשת | היחידה להנצחת החייל

תוכן הערכה

תוכן הערכה

עמוד

- 2 הנחיות כלליות
- 3 סדר טקס בערב יום הזיכרון
- 4 סדר טקס ביום הזיכרון
- 5 יזכור

פרקי מקרא ותפילה

- 6 פרק תהילים
- 7 תפילה לנשמות קדושי צה"ל וכוחות הביטחון
- 8 קדיש
- 9 אל מלא רחמים - חללי מערכות ישראל
- 10 הצבי ישראל

דברים בשם אומרם

- 11 דוד בן-גוריון
- 12 יצחק רבין
- 13 פרופ' אפרים אלימלך אורבך
- 14 הרב שלמה גורן
- 15 ההחמצה - יאיר לפיד

קטעי קריאה

- 16 יזכור ללוחמים - ס. יזהר
- 17 אין לנו חילים אלמונים - יהודה עמיחי
- 18 מסדר הנפלים - חיים חפר
- 19 מגש הכסף - נתן אלתרמן
- 20 תחלה בוכים - אברהם חלפי
- 21 החילים הצעירים שמתו - ארצי'בלד מקליש
- 22 נשארה תמונה - איזי מן
- 23-24 הודעה ממסרה למשפחות - איזי מן
- 25-26 יעמדו לגורלם - איזי מן
- 27 ואיך נקונן? - יהודה עמיחי
- 28 אמה האשה - תרצה אתר
- 29 שיבה - יוסף שריג

קטעי שירה

- 30 לכל איש יש שם - זלדה
- 31 הרעות - חיים גורי
- 32 בכל שנה בסתו גיורא - נעמי שמר
- 33 מה אברך - רחל שפירא
- 34 שירים עד כאן - נתן יונתן
- 35 פרי גנן - יוני רועה
- 36 השנין האחרון - מקס גת-מור
- 37 אחי הצעיר יהודה - אהוד מנור
- 38 אנחנו מאותו הכפר - נעמי שמר
- 39 לבכות לך - אביב גפן
- 40 יש פרחים - נתן יונתן

הנחיות כלליות

את זכר הנופלים במערכות ישראל ניתן להעלות במספר דרכים, ועם זאת יש מספר שיקולים שחשוב לקחת בחשבון בתכנון טקס, אירוע או ערב זיכרון.

בהכנת האירוע מומלץ לשתף את נציגי המשפחות השכולות.

מדובר במעמד מרגש מאד, וחשוב שלא יתארך יותר מדי. פרק זמן רצוי לטקס יהיה 45-60 דקות, כשהחלק האמנותי בתוכו אינו עולה על 20-30 דקות.

בכל טקס זיכרון נעשה שימוש במרכיבים קבועים: קריאת "יִזְכוּר", הדלקת אבוקה, נר או לפיד זיכרון, הנחת זרים (ליד אנדרטה), דברים קצרים מפי נציג המשפחות השכולות ואנשי ציבור, שירת "התקווה". לצד מרכיבים אלה ניתן לשקול שילוב מוטיב מיוחד לאותה שנה. מומלץ גם להדגיש את מקומו של הישוב בבחירת פרק קריאה מתאים, אם מן הספרות ואם מעזבון הנופלים.

בכניסה למקום הטקס או בפנינת זיכרון ניתן להציב שולחן מכוסה בד שחור ועליו סידור פרחים, נרות נשמה, תמונות הנופלים מבני הישוב עם סרט שחור לצידו ותערוכת חוברות וספרי זיכרון. ניתן לייחד פינה ללפיד זיכרון (בתוך קסדה על חצובה, או בכל דרך אחרת) ולמשמר כבוד של שניים ליד אבוקת אש-תמיד.

הלבוש הרצוי לטקס, אירוע או ערב זיכרון הוא חולצות לבנות. במהלך הטקס ניתן לשלב הקרנת שיקופיות של תמונות הנופלים מבני הישוב והקראת שמותיהם.

מידע נוסף בנוגע ליום הזיכרון

מופיע באתר ההנצחה הלאומי "יִזְכוּר":

www.izkor.gov.il

סדר טקס בערב יום הזיכרון

- הערכות המוזמנים ברחבת הטקס
- תרועת אבל (חצוצרה) והורדת דגל הלאום לחצי התורן*
- תחילת הטקס בהישמע צפירת דומייה בת דקה לפתיחת יום הזיכרון*
- הדלקת לפיד הזיכרון על ידי נציג המשפחות השכולות*
- קריאת "יְזְכֹּר"*
- מקרא - "הצבי ישראל..."
- קטע נגינה או שירת יחיד או מקהלה
- דברים מפי איש ציבור
- מקרא מעזבונם של הנופלים
- פרק תהילים או תפילה לנשמות הקדושים
- אמירת "קדיש" על ידי נציג המשפחות השכולות*
- קריאת "אל מלא רחמים"*
- הנחת זרים למרגלות האנדרטה
- שירת "התקווה"*
- סיום הטקס

הערה:

טקס דומה ניתן לקיים באולם סגור.
במקרה זה לא מקובלת הדלקת אבוקה או לפיד זיכרון ואין מניחים זרים.

*הקהל יתבקש לעמוד במהלך קטעים אלה.

סדר טקס ביום הזיכרון

- הערכות המוזמנים ברחבת הטקס
- תחילת הטקס בהישמע צפירת דומייה בת שתי דקות*
- הדלקת לפיד הזיכרון על ידי נציג המשפחות השכולות*
- קריאת "יִזְכּוֹר"*
- מקרא פרק תהילים או תפילה לנשמות הקדושים*
- "קדיש" על ידי נציג המשפחות השכולות*
- קריאת "אל מלא רחמים"*
- תרועת אבל
- דברים מפי איש ציבור
- הנחת זרים למרגלות האנדרטה
- שירת "התקווה"*
- תום הטקס

מהלך הטקס מבוסס על הנהוג בטקסים הממלכתיים בבתי הקברות הצבאיים.

הרשות המקומית רשאית לשלב קטעי קריאה ונגינה נוספים.

*הקהל יתבקש לעמוד במהלך קטעים אלה.

יִזְכּוֹר עִם יִשְׂרָאֵל אֶת בָּנָיו וּבָנוֹתָיו הַנָּאֲמָנִים וְהָאֲמִיצִים,
חֵילִי צָבָא-הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל,
וְכָל לוחָמֵי הַמַּחְתָּרוֹת וְחֲטִיבוֹת הַלוחָמִים בְּמַעֲרֻכּוֹת הָעַם,
וְאֲנָשֵׁי קְהִילוֹת הַמּוֹדִיעִין, הַבְּטָחוֹן, הַמְּשֻׁטָּרָה וְשֵׁרוֹת בְּתֵי הַסֵּהָר,
אֲשֶׁר חָרְפוּ נַפְשָׁם בַּמִּלְחָמָה עַל תְּקוּמַת יִשְׂרָאֵל,
וְכָל מִי שֶׁנִּרְצָחוּ בָּאָרֶץ וּמְחוּצָה לָּהּ
בְּיַד מְרַצְחִים מְאֻרְגָּנִי הַטָּרוּר.

יִזְכּוֹר יִשְׂרָאֵל וְיִתְבָּרַךְ בְּזִרְעוֹ וְיֵאָבֵל עַל זֵיו הָעֲלֻמִּים
וְחֲמֵדַת הַגְּבוּרָה וְקִדְשַׁת הָרָצוֹן וּמִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ
שֶׁל הַנִּסְפִּים בְּמַעֲרָכָה הַכְּבֵדָה.

יִהְיוּ חֲלָלֵי מַעֲרֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל עֲטוּרֵי הַנִּצָּחוֹן
חֲתוּמִים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דּוֹר.

פרקי מקרא ותפילה

לְמַנְצָחַ, עַל-מוֹת לִבָּן מִזְמוֹר לְדָוִד: אוֹדָה יי בְּכָל-לֵב.
אֶסְפָּרָה כָּל-נִפְלְאוֹתֶיךָ: אֲשַׁמְחָה וְאֶעֱלֶצָה בְּךָ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ
עָלֵינוּ: בְּשׁוּב-אוֹיְבֵי אַחֹר, יִכָּשְׁלוּ וְיֵאבְדוּ מִפְּנֶיךָ: כִּי-עָשִׂיתָ,
מִשְׁפָּטִי וְדִינִי; יִשְׁבֹּת לְכֶסֶּא, שׁוֹפֵט צֶדֶק: גַּעֲרַת גּוֹיִם,
אֲבִדְתָּ רָשָׁע שָׁמָּה מַחִית לְעוֹלָם וְעַד: הָאוֹיֵב תִּמּוּ חֲרֻבוֹת
לְנֹצַח וְעָרִים נִתְּשָׁת אֲבָד זָכְרָם הִמָּה: וַיֵּי לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן
לְמִשְׁפָּט כֶּסֶּאָו: וְהוּא, יִשְׁפֹּט-תֵּבֵל בְּצֶדֶק יִדִּין לְאֲמִים,
בְּמִישְׁרִים: וַיְהִי יי מִשְׁגָּב לְדָךְ מִשְׁגָּב לַעֲתוֹת בַּצָּרָה: וַיִּבְטְחוּ
בְּךָ יוֹדְעֵי שִׁמְךָ כִּי לֹא-עֲזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יי: וַמָּרוּ לִיהוָה יֵשֵׁב צִיּוֹן
הִגִּידוּ בַעֲמִים עֲלִילוֹתָיו: כִּי דִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא שָׁכַח
צַעֲקַת עֲנֻיִם: חֲנֻנִי יי רָאָה עֲנִי מִשְׁנֵאֵי מְרוֹמָי מִשְׁעָרֵי
מוֹת: לְמַעַן אֶסְפָּרָה כָּל-תְּהִלָּתֶךָ בְּשַׁעֲרֵי בַת-צִיּוֹן אֲגִילָהּ,
בִּישׁוּעָתֶךָ: טָבְעוּ גוֹיִם בְּשַׁחַת עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת זוֹ טָמְנוּ נִלְכְּדָה
רִגְלָם: נוֹדַע יי מִשְׁפָּט עֲשָׂה בַּפֶּעַל כְּפִיו נֹקֵשׁ רָשָׁע הִגִּיוֹן
סָלָה: יִשׁוּבוּ רָשָׁעִים לְשִׁאוּלָה כָּל גּוֹיִם שִׁכְחֵי אֱלֹהִים: כִּי לֹא
לְנֹצַח יִשְׁכַּח אֲבִיוֹן תִּקְנוֹת עֲנִיִּים תֹּאבֵד לַעַד: קוֹמָה יי אֶל-יַעֲזֹ
אֲנוּשׁ יִשְׁפֹּטוּ גּוֹיִם עַל-פְּנֶיךָ: שִׁיתָה יי מוֹרָה לָהֶם יִדְעוּ גּוֹיִם
אֲנוּשׁ הִמָּה סָלָה:

תהילים (פרק ט')

תפילה לנשמות קדושי צה"ל וכוחות הביטחון

אחינו ואחיותינו הקדושים גיבורי ישראל, אדירי הרוח והמעש, שמסרתם נפשכם על קדושת השם, העם והארץ, במלחמות ישראל, בפעולות הגנה תגמול וביטחון, בעת מילוי תפקידכם ובעת שירותכם, וכל לוחמי המחתרות וחיבות הלוחמים וכל הנופלים במערכות העם, וכל אנשי קהילות המודיעין, הביטחון המשטרה ושירות בתי הסוהר שחירפו נפשם למות למען תקומת ישראל וכינון המדינה. (לאמירה בטקס המרכזי בערב יום הזכרון וכל מי שנרצחו בארץ ומחוצה לה בידי המרצחים מארגוני הטרור).

זכור יזכור אתכם אלוהים חיים, בטוב וברחמים, יקום נקמת דמכם הטהור. ככתוב: "הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצרי וּכְפָר אֲדַמְתּוּ עֲמוֹ". השם צבאות יגיה אורכם ויחיש קץ עמידתכם, שערי השמים יהיו תמיד פתוחים לפניכם בנתיבות ובמשכנות מבטחים. תזכו לישוב עם מלאכי מרום. תהיינה נפשותיכם צורורות בצרור החיים את יי אלוהיכם, כי מלחמת יי נלחמתם.

נזכה לראות עין בעין בנחמת ציון ובקיום חזון תחיית המתים שחזה לנו רועה ישראל הנביא יחזקאל בן בוזי הכוהן לאחרית הימים ככתוב: "כה-אמר יי אלוהים הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל, וידעתם כי אני יי בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי.

ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני יי דברתי ועשיתי נאם יי".

קדיש נוסח אשכנז-ספרד

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא (אָמֵן). בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ,
וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ וַיַּצְמַח פְּוִרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ (אָמֵן).
בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב
וְאָמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ, לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:
יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה
וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (אָמֵן)
לְעָלָא (בעשרת ימי תשובה וּלְעָלָא מְכַל) מִן כָּל בְּרַכְתָּא
וְשִׁירְתָּא תוֹשְׁבַחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן:
יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּ אָמֵן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם (בעשרת ימי תשובה הַשְׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא
יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

קדיש נוסח עדות המזרח

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא (אָמֵן) בְּעֶלְמָא דִּי-בְרָא כְרַעוּתָהּ
וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ וַיַּצְמַח פְּוִרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ (אָמֵן) בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאָמְרוּ
אָמֵן.

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא, יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח
וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (אָמֵן) לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא
תוֹשְׁבַחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָה רַבָּא מִן שְׁמֵיָא, חַיִּים וְשׁוֹבְעֵי וַיִּשׁוּעָה וְנַחֲמָה
וְשִׁיזְבָּא וּרְפוּאָה וּגְאֻלָּה וּמַחֲלִיָּה וּסְלִיחָה וְכַפָּרָה, וְרִיחַ
וְהַצֵּלָה לָנוּ וּלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל
כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

אל מלא רחמים - חללי מערכות ישראל

אל מלא רחמים שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה
על כנפי השכינה, במעלות קדושים, טהורים וגיבורים
כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים לנשמות חללי מערכות
ישראל, שנפלו במלחמות ישראל, בפעולות הגנה, תגמול
וביטחון, בעת מילוי תפקידם ובעת שירותם, ושחרפו
נפשם למות על קדושת השם. ובעזרת אלהי מערכות
ישראל, הביאו לתקומת האומה והמדינה ולגאולת הארץ
ועיר האלהים.

(לאמירה בטקס המרכזי בערב יום הזכרון ולכל מי שנרצחו
בארץ ומחוצה לה, בידי המרצחים מארגוני הטרור)
בעבור שאנו מתפללים לעילוי נשמותיהם, בגן עדן
תהא מנוחתם. לכן, בעל הרחמים יסתירם בסתר כנפיו
לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמותיהם, ה' הוא
נחלתם, וינוחו בשלום על משכבותם ויעמדו לגורלם
לקץ הימין, ונאמר אמן.

הַצְבִּי יִשְׂרָאֵל

הַצְבִּי יִשְׂרָאֵל עַל בְּמוֹתֶיךָ חָלַל אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים:
אֶל תִּגִּידוּ בְּגַת אֶל תִּבְשְׁרוּ בַּחוּצוֹת אֲשֶׁקְלוֹן
פֶּן-תִּשְׁמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים
פֶּן-תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעַרְלִים:
הָרִי בְּגִלְבַּע אֶל-טַל וְאֶל-מָטָר עֲלֵיכֶם וּשְׂדֵי תְרוֹמַת
כִּי שֵׁם נִגְעַל מִגֵּן גִּבּוֹרִים
מִגֵּן שְׂאוּל בְּלִי מָשִׁיחַ בְּשָׁמֶן:
מִדָּם חֲלָלִים מִחֻלָּב גִּבּוֹרִים
קִשְׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשּׁוּג אַחֹר
וְחָרֵב שְׂאוּל לֹא תִשׁוּב רִיקָם:
שְׂאוּל וִיהוֹנָתָן הִנָּאֵהֶבִים וְהִנֵּעִימָם בַּחַיִּיהֶם
וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ
מִנְּשָׁרִים קָלוּ מֵאֲרִיּוֹת גִּבּוֹרִים:
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל-שְׂאוּל בְּכִינָה
הַמִּלְבָּשָׁכֶם שָׁנִי עִם-עֵדָנִים
הַמַּעֲלָה עָדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן:
אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה
יְהוֹנָתָן עַל-בְּמוֹתֶיךָ חָלַל:
צֹר-לִי עָלֶיךָ אַחִי יְהוֹנָתָן נִעְמָתָ לִי מְאֹד
נִפְלְאָתָה אֶהְבֶּתְךָ לִי מֵאֲהַבַת נָשִׁים:
אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים וַיֵּאבְדּוּ כָּלִי מִלְחָמָה.

שמואל ב', א', יט-כז

הַצְבִּי יִשְׂרָאֵל

דברים בשם אומרם

אנו נוטעים יער ועוד ניטע הרבה יערות לקיים משאלתם ורצונם של הלוחמים אשר מסרו נפשם על שחרור מולדתם, ובניינה, למען יוכל עם ישראל כולו, על כל גלויותיו, לשוב לארצו קוממיות ולחיות בה חיי חירות ורוחה. אך לא ביער-עצים אשר ניטע ולא במצבת-אבנים אשר נבנה ייחקק ויישמר זכר הגיבורים אשר נפלו על גאולת עמם ומולדתם. בלב העם היהודי, בלב כל בני-ישראל בדורנו-אנו ועד סוף כל הדורות, יחיה זכר הגבורה והתפארת של הגיבורים אשר העזו ויכלו...

מעשי-גבורה אלה יעמדו לעד בנשמת האומה, זה המקום הנאמן היחיד שישמור זכר גיבורינו. ידעתי שכל זה אל ישקיט ולא יפחית הכאב והיגון של האמהות והאבות השכולים. עם ישראל אינו יכול להחזיר ולהחיות הבנים והבנות היקרים שנפלו, ואין בכוחו לגמול האבידה ולרפא שברה. אך יודע אני שלא רק אבל עמוק שוכן בלבכם אלא גם רגש גאון ואהבה, והעם היהודי כולו שותף לרגשות אלה. יקר הבנים אשר נפלו נתן לעמנו מולדתו ועצמאותו, ותפארת גבורתם תעמוד לעד.

בלב העם ייחקק זכר הגיבורים האלה. יחד אתכם ירכין העם ראשו על קבריהם, יחד אתכם ישא זכרונם וישמור אותו לנצח.

דוד בן-גוריון

ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל ושר הביטחון 1948-1953

דברים בשם אומרם

"אין אנו בונים שערי ניצחון, ואין לנו היכולת גבורה. אין כמונו היודעים כי מלחמות, אפילו הסתיימו בנצחון, הן מסע ארוך אל הכאב והשכול. הארץ הזו ידעה סבל רב במלחמות וביניהן, פניה חרושים בקמטים של כאב. שילמנו, ואנו מוסיפים לשלם, מחיר יקר תמורת הזכות לתקוע כאן יתה, לבנות כאן בית. ואיך אנו גומלים לאותה חבורה גדולה ומופלאה של נערים ונערות, ששילמו את המחיר היקר תמורת קיומנו כאן? אין תגמול. המעט שאנו, החיים, יכולים לגמול לחברינו המתים הוא הזיכרון, ההולך אחריהם ואיתנו".

יצחק רבין

רמטכ"ל, ראש ממשלת ישראל ושר הביטחון

דברים בשם אומרם

יש לנו מונח טעון משמעות וטעון היסטורי רב וזהו המונח "זיכרון".
זיכרון מלווה את עמנו מאז היותו עם, ועל זיכרון נאמרו דברים רבים וגדולים...
הזיכרון הוא, אם כן, שיטה שהונחלה מדור לדור, הוא תמרור לעתיד...
"זכור" הוא הזיכרון היכול להיות בלב. אבל לא די בזיכרון שבלב.
לכן על יד "זכור" באה תמיד אזהרה - "לא תשכח".
לא תשכח היא התראה נגד שכחת הלב.
יש לקרוא ולבטא ולהגיד ולומר את דברי הזיכרון, ולא די באי שכחה שבלב.

יתרה מזו, הזיכרון לא מתמצה רק באי-שכחה ובאמירה בפה,
אלא גם בעשייה.

"וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם"-

ראייה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשייה.
יש איפוא מקום גם להעמיד דברים שרואים אותם.
אבל גם להיפך: כל המעשים נתלים בזכירה...

הדבר האחד המאחד את כל משפחת קרובי הנופלים הוא, שאין היקרים
נשכחים מליבם... אבל הזיכרון צריך להיות חלקו של הכלל!
הזיכרון מתבטא במשמעות המשותפת לכל הלוחמים הנופלים, מאז ימי
המאבק, ימי המאורעות, בכל המלחמות, ללא הבדל השקפות ודעות, והיא
עמידה והתגוננות בעד עמנו וערינו וישובינו.
מעבר לזה, נודה בפה מלא, היו חלוקים בדעותיהם ובדרך חייהם עד יום מותם.

ובכוח זיכרון זה אפשר להביא גם היום להבלטת המאחד את רוב חלקי האומה,
גם בארץ וגם מחוצה לה.

המאחד את הנופלים במלחמתם חייב להמשיך ולאחד את החיים...
כל זיכרון חייב לבטא רק את העיקר והמשותף והמלכד.
והעיקר המשותף הוא הנכונות לעמידה ולהתגוננות בכל התנאים.
את זה קיימו בנפשם, ואת הנכונות הזו אנחנו מוכרחים ורוצים-
ואני חושב שרובנו רוצים- לקיים ולחנך לקראתה
גם את ילדינו ויקירינו ולהקנות להם...

פרופ' אפרים אלימלך אורבך

זוכה פרס ישראל למדעי היהדות, 1955

דברים בשם אומרם

העם היהודי לא הנציח מעולם את גיבוריו משדות הקרב. היו לנו הרבה מלחמות, הרבה נצחונות. היכן הוא החג לזכר הנצחונות של יהושוע בן נון? של דוד המלך? חג החנוכה, לזכר נצחונות החשמונאים, אך הוא נעטף על ידי המסורת היהודית בעטיפה של ניסים: נס פך השמן, נס חנוכת המזבח. אין אנחנו נוטים לקדש ולקבוע הנצחות על מעשי גבורה פיזיים. אבל ערכים רוחניים - אותם אנו חייבים להעלות על הכתב, מפני שרק על ידי כך נוכל להפוך את הגבורים לבלתי-חולפים, בלתי-מתכלים. הזמן עובר, אבל אפשר לתרגם את הזמן לערכים נצחיים, כשכל יום וכל שנה מביאים בעקבותיהם ערכים ומעשים אשר העם כולו חי על פיהם. זוהי ההנצחה הגדולה ביותר. אם העם יתחנך לאור הערכים הללו, לא יהיה צורך כלל ביום הזיכרון.

הרב שלמה גורן

הרב הצבאי הראשי הראשון בישראל

הרב הראשי לישראל

ההחמצה

הם לא יגיעו לקונצרט הגדול של האהבה.
הם למדו את המילים והצלילים מקסטות שחוקות, שהתגלגלו שוב ושוב
בטייפים עייפים. אבל כשהלהקה תעלה לבמה, האורות ידלקו, ונערות רפות-
שיער יזקפו צוואר יונים לבן - הם לא יהיו שם.

הם לא יגידו לה: "אני אוהב אותך".
שוב ושוב תרגלו את המילים, בחיסיון הלילה,
מול מראות שבורות בשירותים צבאיים מריחי ליזול.
הם בחרו חולצה, שפשפו את הג'ינס, הניחו תמונות מחזור מתחת לפה.
אבל מישו אחר כבר יגיד לה את המילים.
הם לא יהיו שם.

הם לא יתחתנו לעולם.

לא יהיו להם ילדים.
כשתישמע צווחת החיים הראשונה, הם לא יהיו שם.
הם לא ייסעו לטיול הארוך אל המדבר הצהוב.
חבלי הסנפלינג הגמישים כנחשים
לא יגלגלו אל תא-המטען. המדורה לא תודלק. גיטרת העץ המעוטרת בסטיקרים
לא תישלף,
ואף אחד לא ישכח את הבית השני.
וכשיתגלגל שיטפון פתאומי לאורך נקיק צה,
הם לא יהיו שם.

הם לא ינעצו טלכרט כחול לטלפון אפור
ולא יודיעו שיגיעו, ולא יודיעו שלא.
הם לא ישקרו שהכול בסדר,
שלא צריך כלום, שיש להם מספיק כסף, תודה אמא.

בשבת, מתוך הרגל, ישאירו להם את המפתחות של המכונית.
אבל הם לא יהיו שם.

הם לא ישתחררו. עד עולם ילבשו את מדי האבן המרבעים שלהם...
הגדוד שלהם יגיע לבקו"ם,
יחזיר ציוד,
יקבל תעודה וטפיחה.
והם לא יהיו שם.

הם לא ילמדו.
לא בפקולטה של החיים, לא בשיבה, לא באוניברסיטה.
"מאה שנות בדידות" יישאר תמיד פתוח בעמוד 120.
בית"ר ירושלים לנצח תהיה אלופת המדינה.
התקליט הבא של פוליקר לא ייצא עד קץ הדורות כולם.
כל-כך הרבה דברים עוד יש להם לדעת,
בעיקר על עצמם,
אבל הם לא יהיו שם.

כשהם מתים, אנחנו תמיד כותבים מי היו.
אבל הכאב האמיתי הוא בגלל מי שכבר לא יהיו.

יאיר לפיד

יִזְכּוֹר לַלּוֹחֲמִים

נזכר אחים ורעים,
אשר יחד יצאו עמנו
בפלגות הלוחמים.
אנחנו חזרנו והמה לא ישובו עוד.
גלים-גלים עלו, שטפו וחזרו המה נותרו
על חוף איין-שוב.
צעירים יצאו וחסנים, נאים ותמירים
כצמח השדה, עד שהשיגתם העופרת,
ורסיסי המות קטלום.
איש אחר איש נשמטו ונפלו בשדות,
כל בן לאמו, כל אב לילדיו,
כל אוהב לאוהביו - מלא כל הארץ.
פלגות וגדודים של צעירים חסנים
ותמירים כצמח השדה -
לחיים ולא לכליה, לאהבה, לעבודה,
לחייב - לתת ברכת שלום בארץ.
כך נזכר את הנופלים,
אשר אינם עמנו פה היום.

ס. יזהר

הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם

אין לנו חילים אַלמונים

אין לנו קבר החיל האלמוני,
מי שרוצה להניח זרו
צריך לפרק את זרו
להרבה פרחים ולחלקם
לעלים ולפזרם.
וכל המתים שבים הביתה
ולכלם שמות,
גם לך, יונתן
תלמידי, אשר שמך ביומן הכתה
כשמך ברשימת המתים.
תלמידי שהיית,
בעל שם שהיית,
בעל שמך.
באחרונה ישבתי אתך
בארגז מכונית בדרך העפר
ליד עין גדי. אבק
התרומם מאחורינו
ולא ראינו את ההרים.
אבק הסתיר את מה שצריך
היה לקרות שלש שנים
לאחר מכן: עכשו.
אנא, גם אלה שלא הכירו אותנו,
אהבו אותנו גם אחר מותנו,
אהבו אותנו: עכשו חלל,
מקום ריק שצורתו - צורתו
ושמו - שמו.

יהודה עמיחי

הזכויות שמורות ל- שוקן הוצאה ולאקו"ם

מסדר הנופלים

הם באים מן ההרים, מן השפלה, מן המדבר.
הם באים - שמות, פנים, עינים - ומתיצבים אל המסדר.

הם באים בצעד גברי, חזקים ושזופים
הם יוצאים מתוך המטוסים המרסקים ומן הטנקים השרופים
הם קמים מאחורי הסלעים, מעבר לדיונות ומתוך תעלות הקשר
גיבורים כאריות, עזים כנמרים וקלים כנשר
והם עוברים אחד אחד בין שורות של מלאכים
המאכילים אותם ממתקים ועונדים על צוארם פרחים
ואני מביט בהם והם כלם שמחים
אלה האחים שלי, אלה האחים

והם פוגשים זה את זה, עינים שחורות וכחלות וחומוות
והם מזכירים זה לזה שמות וכלים ומקומות
ומוזגים זה לזה סיפלי קפה ותה
ומתפרצים פתאם יחד בקריאות: כיפק-הי!
והם פוגשים בקהל הרב רעים וידידים
והמפקדים סופחים על שכם הטוראים וטוראים לוחצים יד למפקדים
והם פורצים בשירה ומוחאים כפיים
ומקשיבים להם בהתפעלות כל יושבי השמים
והפגישה נמשכת יום ולילה, יום ולילה
פי תבונה שכזאת לא היתה עוד למעלה
ואז פתאם שומעים הם קולות מפרים בוכים
והם מביטים הביתה אל אבא ואמא, אל הנשים,
הילדים והאחים ופניהם דוממות והם עומדים נבוכים
ואז מישוהו מהם לוחש: סליחה, אבל היינו מכרחים
נצחנו בקרבות וכעת אנו נחים
אלה האחים שלי, אלה האחים.

וככה הם עומדים והאור על פניהם
ורק אלהים לבדו עובר ביניהם
וכשדמעות בעיניו הוא מנשק את פציעהם
והוא אומר בקול רוטט למלאכיו הלבנים
אלה הבנים שלי / אלה הבנים.

חיים חפר

הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם

מגש הכסף

...והארץ תשקט. עין שמים אודמת תעמעם לאטה על גבולות עשנים...
ואמה תעמד - קרועת לב אך נושמת...
לקבל את הנס האחד אין שני...

היא לטקס תכוון. היא תקום למול סהר ועמדה, טרם-יום, עוטה חג ואימה.
- אז מנגד יצאו
נערה ונער
ואט-אט יצעדו הם אל מול האמה.

לובשי חול וחגור, וכבדי נעלים,
בנתיב יעלו הם
הלוך והחרש.
לא החליפו בגדם, לא מחו עוד במים
את עקבות יום-הפך וליל קו-האש.

עיפים עד בלי קץ, נזירים ממרגוע,
ונוטפים טללי נעורים עבריים - -
דם השנים יגשו
ועמדו לבלי-נוע.
ואין אות אם חיים הם או אם ירויים.

אז תשאל האמה, שטופת דמע וקסם, ואמרה: מי אתם?
והשנים, שוקטים,
יענו לה: אנחנו מגש הכסף
שעליו לך נתנה מדינת-היהודים.

כך יאמרו. ונפלו לרגלה עוטפי-צל.
והשאר יספר בתולדות ישראל...

נתן אלתרמן
הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם

תְּחִלָּה בּוֹכִים

תְּחִלָּה בּוֹכִים.

אַחַר-כֵּן הִבֵּכִי מִתְאַבֵּן.

אַחַר-כֵּן זֹכְרִים דְּבַר אֶחָד וְיָחִיד:

אֶת נְפִילַת הַבֶּן.

וְאֵין אוֹמְרִים דְּבַר.

אוּ מַדְבְּרִים עַל גֶּשֶׁם וְעַל מָה-נִשְׁמָע.

וְעַל מַשְׁהוּ עוֹד. וְעוֹד עַל מַשְׁהוּ

וְהֶאֱזֵן בֵּין כֹּה לֹא תִשְׁמָע.

וְשׁוֹתְקִים.

וְקָמִים מִן הַכֶּסֶּא. וְיוֹשְׁבִים.

וְקָמִים. וְשׁוֹב.

וְיוֹדְעִים דְּבַר אֶחָד וְיָחִיד:

לֹא יָשׁוּב.

אברהם חלפי

הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם

הַחֲלִילִים הַצְּעִירִים שָׁמְתוּ

הַחֲלִילִים הַצְּעִירִים שָׁמְתוּ לֹא יִדְבְּרוּ,
וּבְכָל זֹאת יִשְׁמַע קוֹלָם
בְּחִלֵּל הַבְּתִים שֶׁהִדְמִימוּ:
יֵשׁ לָהֶם דּוּמְיָה, הַמְדַּבֶּרֶת בְּעֶדֶם בְּלִילוֹת,
וּבַהֲכוֹת הָאוֹרֵלוֹגִין.
הֵם אוֹמְרִים:
צְעִירִים הָייְנוּ וּמָתְנוּ -
זְכְּרוּנוּ!
הֵם אוֹמְרִים:
עָשִׂינוּ כָּכָל אֲשֶׁר יָכֻלְנוּ,
אךְ אִם לֹא יִשְׁלַם הַמַּעֲשֵׂה
וְהָיָה כָּלֵא עָשִׂינוּ.
הֵם אוֹמְרִים:
מִיתוּתֵינוּ לֹא שָׁלְנוּ הֵן,
כִּי אִם שָׁלַכְּם,
וְאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ מִהֵן -
רַק הוּא יִהְיֶה מִשְׁמָעָן.
הֵם אוֹמְרִים:
אִם חָיִינוּ וּמִיתוּתֵינוּ
נוֹעֲדוּ לְשָׁלוֹם וּלְתוֹחֶלֶת אַחֶרֶת,
אוּ חֲלִילָה הָיוּ לְשׂוֹא -
לֹא נוֹכֵל עוֹד לִזְמֹר.
אַתֶּם הַחֲבִיבִים לִזְמֹר זֹאת!

הֵם אוֹמְרִים:
הִנֵּה צִוִּינוּ לָכֶם אֶת מִיתוּתֵינוּ,
תִּנּוּ לָהֶן אֶת מִשְׁמָעָן:
תִּנּוּ לָהֶן קֶץ לְמַלְחָמָה וּשְׁלוֹם אָמֵת,
תִּנּוּ לָהֶן נִצְחוֹן הַגּוֹמֵר מְלַחְמוֹת
וְעוֹשֵׂה שָׁלוֹם.
תִּנּוּ לָהֶן אֶת מִשְׁמָעָן.
כִּי צְעִירִים הָייְנוּ -
אוֹמְרִים הֵם.
מָתְנוּ -
זְכְּרוּנוּ, אַתֶּם הַחֲבִיבִים!

ארצ'יבלד מקליש

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה. הוא בְּמִדִּים... עם הַקְּסֵדָה על הָרֹאשׁ... הָרוּבָה על הַפֶּתַח...
בְּנֻעָלִים הַגְּבוּהוֹת... / הַפְּרָדָה בְּלִשְׁכַּת הַגִּיּוֹס... הַנְּשִׁיקָה בַּתְּחִנָּה הַמְּרֻכָּזִית...
הַפֶּרֶחַ מֵהַחֲבֵרָה... נִפְנוּף הַיָּד לְהַתְרָאוֹת / עִם הַכֶּלֶב בַּחֲצוֹר... נוֹשֵׂא אֲלוֹנָקָה
בְּאֲמוֹן... עִם הַחֲבֵרִים בֵּימִם... וְאַחֵר כֵּךְ בְּמִסְעֵ הַכְּמָתָה... / וְאַחֵר כֵּךְ מִקְבֵּל דֶּרֶגָה...
וְיוֹשֵׁב עִם סָבָא לִיד שְׁלַחַן הַשֻּׁבָּת... וְעוֹלָה אֶל הַקּוֹר... וְקוֹרֵא סֵפֶר בְּמִטָּה... /
וּמִמָּתִין בַּתְּחִנָּת הַהִסְעָה... וְחוֹזֵר לְרִגְלָהּ... וְהַמְדִּים זְרוּקִים עַל הַפֶּסֶא...
וְהָאֲרוּחָה בְּעֶרֶב הַחֹג... / וּפְתָאוֹם דְּפִיקָה עַל הַדֶּלֶת. הַמְּלִים הַקְּצָרוֹת. הַשְּׁקֵט.
הַבְּכִי. - - - הוא נִהָרַג

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה. הַחֲבֵר שֶׁנִּצַּל - בְּזִכְרוֹת... הַחוּבֵשׁ שֶׁנִּסָּה הַכֹּל... הַמְּפָקֵד וּמַחְלָקָה
שְׁלֵמָה שֶׁל חִילָּים / הַמַּגִּ"ד. חֵבֶר לִצְנוֹת. הַמּוֹרָה מֵהַתִּיכּוֹן - - לְכֹלֶם מְלִים דּוֹמוֹת,
אֲבָל לֹא־אֶחָד אֵין מְלִים / הוא הָיָה מֵיחָד... עִם הַמּוֹן חֲבֵרִים... רְצִינִי וּמִצְחִיק...
אֶהֱבֶה אֶת הָאָרֶץ... רָצָה לְרִאוֹת עוֹלָם... / נִגֵּן בְּגִיטָרָה... יָצָא לְבִלּוֹת... שֶׁחָק
כְּדוֹרָגֵל... אֶהֱבֶה שִׁירֵי מוֹלַדֶּת וְהַכִּיר כָּל מְלָה / וְהָיוּ לוֹ חִלּוּמוֹת... הָיָה בּוֹ כָּל כֵּךְ
מְסוּר... הָיוּ לוֹ תְּשׁוּבוֹת וְסִימָנֵי שְׂאֵלָה... / פְּשׁוּט, יֶלֶד נִפְלָא / בְּעֶצֶם, כְּמוֹ כָּלֶם...

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה. סִיּוֹם הַטִּירוֹנוּת... שְׁבֵת בְּבִסִּים... טִיּוֹל עַל הַגִּ'יפ... הַפַּעַם
הָאַחֲרוֹנָה... / הַבְּטָחָה שֶׁבִּקִּיץ הַבָּא... שְׂאֲחֵרֵי שִׁירָד מִן הַקּוֹ... שְׂכֵשִׁישֵׁתִיחֲרֵר,
עוֹד קָצֵת יוֹתֵר מִשְׁנָה... / הַסֵּפֶר שֶׁכָּל כֵּךְ רָצָה לְקִרְא... הַמַּתְנָה שְׁעוֹד מַחֲכָה עַל
הַמְּדָר... הַמְּכַתֵּב שֶׁלֹּא הַסֵּפֶקֶנוּ לַעֲנוּת... / הַנְּסִיעָה שְׂאֵף פַּעַם לֹא תִהְיֶה... הַקּוֹל
שֶׁשׁוּב לֹא יִשְׁמַע... הַחֲלוּם שֶׁיִּשְׂאֵר עִמָּךְ בְּזִכְרוֹנוֹת...

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה. הַמּוֹן תְּמוּנוֹת. לִיד הַקֶּבֶר הַפְּתוּחַ... הַחֲבֵרִים שֶׁמַּתְחַבְּקִים
וּבּוֹכִים... הַפֶּרֶחַ עַל הָאֶבֶן הַלְבָּנָה... / הַחֲבֵרָה שֶׁנִּשְׂאָרָה לְבַד... סִבְתָּא שֶׁעֲבֵרָה
שׁוֹאָה... הַשְּׂכָנִים שֶׁאֲבָדוּ בָּן... בְּעֶצֶם, כָּל אֶחָד בְּמִדִּינָה... / וּמַעַל הַפֶּסַח
הַפּוֹרְטֵרֵט שֶׁלּוֹ - - חִיּוֹךְ שֶׁקָּפָא לְעַד. מִבֶּט חוּדֵר / הַעֵינִים אוֹמְרוֹת הַכֹּל - אֲבָל
שׁוֹתְקוֹת, וְהַשְּׁקֵט הַזֶּה כָּל כֵּךְ מִצְמָר... / הַזִּכְרוֹן מְסִרָה לְהַפְרֵד... הַרְגָּעִים הַיְּפִים
שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ... הַחִלּוּמוֹת שֶׁהָרָגָה הַעוֹפְרָת... / חַיִּים שְׁלֵמִים שֶׁעֲצָרוּ מְלַכְתָּ, אֲבָל
בִּלְבָּב הֵם רְצִים כְּמוֹ בְּסֵרֵט... / וּבִלְבָּב הֵם נִרְאִים כָּל כֵּךְ אַחֲרֵת...

נשִׂאָרָה תְּמוּנָה. כָּאלוֹ שׁוֹם דְּבָר לֹא קָרָה
נשִׂאָרָה תְּמוּנָה אַחַת.
בְּמִסְגֶּרֶת שְׁחֵרָה.

איזי מן

יום הזיכרון תשס"ב, 2002

הודעה נמסרה למשפחות

זאת הנקישה בדלת הפניסה... זה זמזום האינטרקום... זה הפעמון במנגינתו...
ולכאורה, כמו תמיד. הרי בכל יום מישוהו מגיע אל הסף - כל אחד לעניניו, ובשעתו
וזה בשכונה ד... זה בבית קטן, בצל ארנים... זה בשכון, קומה שלישית...
ופתאום הצלצול חד ודוקר, ומקפיץ... והלמות הלב היא רעם -

ורגע אחר-כך חרישית

וזה בדירה בקבוץ... במעלה הגבעה, בקצה המושב... ובבית הגבוה, ליד הכפר
וזה אותו הצליל, אבל באחת-עשרה בלילה הוא אחר - מרעיד... קר... מנכר...
והצלצול שוב נשמע, ועכשו מהדהד בכל הבית, והנקישה מתחננת אל הדלת
ומה שמזמין בכל יום לבוא ולהפגס, ברגע הזה הוא - פתאום -

אוברטורה של גרזן על בזלת

והמדים שנראים דרך העינית אומרים הכל. בלי לומר מלה... אפלו לא הברה...
וברור: על סף הבית מתדפקת לה, ברגע הזה, הבשורה המרה
ואין ספק - אם הם פה, אז - זו אינה טעות... בפרוש קרה דבר...
וגל של צמרמורת עובר כחשמל, והרעד יורד לכתפיים... לבית החזה...
לחדרי הלב... ולופת ונושך בצוואר...

והנעה הקרה... והחשך בעינים... והרגלים שלא מצליחות לזוז...
והגוף מכה קר וחם...

כמו חדרה לתוכו חרב חדה... כמו הכה בכויה של עופרת...

כמו צלל, ברגע, אל תוף תהום...

ואחר-כך המלים שאיש אינו רוצה לשמע, לעולם. המלים האלה, החדות.
החותכות

ועכשו כבר אומרים ברדיו: הודעה נמסרה למשפחות

הודעה נמסרה למשפחות. למשפחה שהמתינה שיבוא...

שכבר חתה לו עם מתנת השחרור...

למשפחה שרשית, שכבר שלמה מחיר נורא באותו יום כפור...

למשפחה שהאבא נפל בפעלת תגמול... והאחין, שקרוי על שמו, נהרג בגולן...

ובני הדודים שכלו גם הם: בן, מלח הארץ, בתעלה...

ובן שני, יפה תאר, במטען החבלה...

הודעה נמסרה למשפחת עולים, שעוד לא הכירה את הארץ ושביליה -

אבל עכשו אבדה את הבן הצעיר...

למשפחה שסבא נספה עם כל אחיו בשואה, אבל כל כך קוטה שבארץ ישראל
השמש תאיר...

למשפחה של חקלאי... או פועלת במפעל היצור... ופקיד בכיר, או מורה לטבע
ונגן כנור...

כלם ראו מסביב את המלאך הלבן, והתפללו: "לא, לא עוד... לא כאן... אלהים,
אל תקח לנו את האור"

כלם כל כך דאגו, אבל קו שבוסוף השבוע... ואחרי המלחמה...

ובכלל - שהילד יחזור

הוֹדָעָה נְמִסְרָה לַמִּשְׁפָּחוֹת - (המשך)

וְשֶׁאֵבָא, שִׁינָא כָּל שְׁנָה לְמִלּוּאִים... שֶׁכֶּכֶר רָאָה אֶת כְּדוּרֵי הַמּוֹת מוֹל עֵינָיו...
 שֶׁהֵבִיא חֲבֵרִים מִן הַקָּרֵב...
 יָשׁוּב - וְלֹא יֵלְכוּ עוֹד בְּשִׁבִּיל הַהוּא, מֵאַחֲרֵי הַבְּרוּשִׁים...
 וְלֹא יֵלְכוּ - כָּלָם - בְּמִסְעֵ אַחֲרָיו
 הוֹדָעָה נְמִסְרָה לַמִּשְׁפָּחוֹת. וּבְדֶרֶךְ כָּלָל, בְּלִי מְלִים...
 בְּדֶרֶךְ כָּלָל, הֶלֶב כָּבֵד חֲשֵׁשׁ מִן הַנּוֹרָא...
 וּמָה נּוֹתֵר לוֹמֵר - וּמָה נִשְׁאָר - רַק הַהוֹדָעָה הַנוֹקֶבֶת. הַקִּצְרָה
 כֶּךָ בְּדִיקָה, כְּאֲשֶׁר מוֹדִיעַ הַנִּפְגָּעִים עוֹבֵר עַל פְּנֵי הַשִּׁבִּיל... פּוֹתַח אֶת הַשַּׁעַר...
 מַצְלִיל בַּפַּעֲמוֹן, אוֹ נֹקֵשׁ בְּדִלְתָּ...
 וְאַחֵר - כֶּךָ, הַבְּשׂוּרָה - בְּעֻקְבוֹתָיו - נִכְנָסֶת אֶל הַבַּיִת, וּמִכָּה וּמִהֲדָהֶת.
 וּמִרְעִידָה. וּמִטְלָטְלָת
 הָרִי לֹא צָרִיךְ לוֹמֵר לְאַמָּא שׁוּם דָּבָר, כְּאֲשֶׁר הוּא עוֹמֵד מוֹלָה
 וּבְרוּר הַכֹּל. בְּרוּר. הֵבֵן נִפֵּל... הוּא לְעוֹלָם לֹא יַחְזוֹר... הַמִּשְׁפָּחָה, עֶכְשָׁו, שְׁכוּלָה...
 וְלֹא עוֹד חֵינֶךְ... לֹא עוֹד הַחֲבוּק... הַכְּבִיסָה... הַחֲבֵרִים... הַגִּיטָרָה וְהַכְּדוּרָגֵל...
 וּמִחֵר יֵלְכוּ בֵּין הַטּוֹרִים וְהַשּׁוּרֹת, וּבְכַחַל לָכֵן - וּבִשְׁחֹר - יַעֲטֹף אוֹתוֹ הַדָּגֵל
 לֹא עוֹד שְׁמִיחָה. לֹא מִחֵר. לֹא עֲתִיד. רַק שְׁבָרִים וְרִסְסִים פּוֹצְעִים שֶׁל חִלּוֹם...
 וּבִמְקוֹם "הִי, מֵתוּק... "וְ"הָאֵכֶל מוֹכֵן... "יֹאמְרוּ עָלָיו "יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ..."
 וְ"נִוֹחַ עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּשָׁלוֹם"
 וּמִשְׁקָפֵי הַשֶּׁמֶשׁ יִסְתִּירוּ אֶת הָעֵינַיִם הַבּוֹכוֹת
 וְהַבְּכִי הַחֲנוּק יִשְׁמַע עִם אוֹשֶׁת הָרוּחַ... וְתִרְוָה הָאֲדָמָה אֶת הַדְּמָעוֹת הַמְּלֻחָחוֹת...
 - - כֶּךָ, אַחֲרֵי שֶׁהוֹדָעָה נְמִסְרָה לַמִּשְׁפָּחוֹת

איזי מן

יום הזיכרון תשס"ט, 2009

יעמדו לגורלם

אֲנַחְנוּ מִבֵּיטִים בָּהֶם - הַיּוֹם, כְּמוֹ תָמִיד - בְּתִמּוּנָה הַקְּפוּאָה בְּתוֹךְ מִסְגֶּרֶת שְׁחִירָה
וּמִנְסִים - לְדַגֵּעַ אֶחָד, רַק לְדַגֵּעַ - לוֹמַר לָהֶם: הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאֵן אֶתְכֶם, כְּאֵלֵינוּ...
כְּאֵלֵינוּ דָּבָר לֹא קָרָה
אֲנַחְנוּ מִבֵּיטִים בָּהֶם - אֶל הַבֵּן שֶׁתָּמִיד בֶּן תִּשְׁעֵ-עֶשְׂרֶה...
אֶל הָאֲבָא שִׁינְאָ, וְלֹא שֶׁב מִהַמְּלוּאִים...
וְהַמְּלִים נֶאֱמָרוּת, כֹּל-כֵּךְ בְּרוּרוֹת - אֲבָל אֶת מְלֻמּוֹל הַשְּׁפָתִים אֵין רוֹאִים
וּמִדְּבָרִים וּמִסְפָּרִים: מָה הָיָה אַחֲרֵי הַבְּשׁוּרָה הַמָּרָה... וְאֵיךְ נֶאֱסָפוּ כָּאֵן כָּלָם...
וּמִי מִמֶּשֶׁיךְ לְהַגִּיעַ וּלְחַבֵּק וּלְזַכֵּר...
וְאֵיךְ, אֲנַחְנוּ מִמְּשִׁיכִים בְּלַעֲדֵיהֶם - אֲבָל אֲבָד לָנוּ, אִתָּם, הַנִּיצוֹץ שֶׁל הָאוֹר
כֵּךְ מִדְּבָרִים אִתָּם - כֹּל אֶחָד עִם יְקִירָיו, וְכֵלָנוּ עִם כָּלָם - שְׁאֵהָבֵנוּ אֶהֱבֵת נַפְשׁ...
שְׁאֵבְדָנוּ לָעַד...
שְׁכַל-כֵּךְ בִּקְשָׁנוּ לְהַחְזִיר...
שְׁחִשְׁבָנוּ: זֶה חֲלוּם בְּלָהוּת וְסִיּוּט שְׁעוֹבֵר, וַיְבֹאֵר הַבִּקָּר -
וְאֶת פְּנִיָּהֶם, לְצַדָּנוּ, שׁוֹב יָאִיר
כֵּן, אֲנַחְנוּ מִדְּבָרִים אֲלֵיהֶם מִתּוֹךְ אוֹתָהּ דְּמֻמַּת אֲלֹחוֹת כּוֹאֶבֶת -
וּמִשְׁתַּקְפִּים בְּפִנִּיָּהֶם דֶּרֶךְ הַזְּגוּגִית הַמְּפִרֶדָה בֵּינֵינוּ לְעוֹלָם
וְאֲנַחְנוּ מִמְּשִׁיכִים בְּמִלְחַמַת הַקִּיּוֹם, וְהֵם - הַתְּפִלָּל הַחֹזֵן, וְקוֹלוֹ הַכָּבֵד הַדֹּהֵר -
הֵם יַעֲמְדוּ לְגוֹרְלָם
הֵם "יַעֲמְדוּ לְגוֹרְלָם לִקְץ הַיָּמִים..." -
וּבּוֹדָאִי זְכוּתָם, שֶׁמִּסְרוּ נַפְשָׁם, תִּגְן עֲלֵיהֶם - וְעֲלֵינוּ
בּוֹדָאִי, לוֹ יִכְלֹנוּ - הֵינּוּ הוֹלְכִים אִתָּם,
הֵרִי הֵם לֹא פַעַם הָלְכוּ בְּדֶרֶכָם - וּבְעַקְבוֹתֵינוּ
אֵךְ הִלְאִי - הִלְאִי - הֵיוּ יוֹדְעִים שֶׁהֵם לְעוֹלָם נִמְצָאִים בְּלִבָּנוּ,
וְנוֹתָרוּ חַיִּים בְּשִׁבְלֵנוּ
וְאֲנַחְנוּ מִמְּשִׁיכִים לְדָבָר אִתָּם בְּכֹל פַּעַם שֶׁאֲנַחְנוּ חוֹלְפִים לִידָם...
בְּעֵצָם, בְּכֹל מְקוֹם שֶׁאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים...
וּמִתּוֹךְ הָאֶהֱבָה הַגְּדוֹלָה אֲנַחְנוּ בְּטוֹחִים: הֵם, שֶׁם לְמַעַלָּה, עוֹמְדִים בְּמִסְדֵּר הַנִּצָּח
- וְאֶת דְּבָרֵינוּ שׁוֹמְעִים
וְאֲנַחְנוּ שׁוֹב מִסְפָּרִים לָהֶם מָה קָרָה מֵאֵז הַנִּקְיִשָּׁה הַחֵיא עַל הַדֵּלֶת...
מֵאֵז אוֹתוֹ טוֹר שֶׁל חֲבָרִים הֵלֵךְ אַחֲרֵיהֶם וּמִמֶּשֶׁ סֶרֶב לַעֲזוֹב...
וְגַם כֹּאֲשֶׁר חָלְפוּ הַשָּׁנִים, עִקְבוֹתֵיהֶם לֹא נִשְׁטָשׁוּ בַּמִּדְרָגוֹת לְבִית,
בְּחֶצֶר הַנְּעוּרִים וּבְפִתּוּלֵי הָרְחוֹב
וְאֵיךְ אֲבָא לֹא עָמַד בְּצַעַר, וְסִבְתָּא - כְּמָה קִשָּׁה לָהּ...
וְאֲמָא - אֵיךְ עַל פְּנִיָּה הָרַפִּים חֲרָטָה הַעֲצָבוֹת אֶת מְסֻלּוּלֵי הַקִּמְטִים...
וְאֵיךְ, אֵיךְ אֲנַחְנוּ מִמְּשִׁיכִים קְדִימָה, אֲבָל, תָּמִיד, אֲנַחְנוּ חוֹזְרִים אֲלֵיהֶם -
וְאֶל הַשָּׂמַיִם, אוֹ הָאֲדָמָה, עוֹמְדִים וּמִבֵּיטִים
וְאֲנַחְנוּ כְּמוֹ פַעַם מִמְּשִׁיכִים בְּאוֹתָן שִׁיחוֹת - בְּאֲמָצֵעַ הַלֵּילָה... וּבֵין הַחֲלוּמוֹת...
וּבְתוֹךְ פֶּקֶק הַתְּנוּעָה...
וְזֶה מִתְּפַתַּח, כְּמוֹ תָמִיד, וְגוֹלֵשׁ לְדְבָרִים הַגְּדוֹלִים וְהַקְּטִינִים -
וּמִסְתִּים בְּעֵין לֶחָה וּבְדַמְעָה
אֵין סִפְק: סִפְרָנוּ לָהֶם הַכֹּל - שְׁהֶאֱחוֹת נִשְׂאָה...
שְׁהַחֻבֵּשׁ שֶׁנִּסָּה לְהַצִּיל תָּמִיד מִטִּלְפֵּן בְּעֶבֶר הַחֹג...

יַעֲמָדוּ לְגוֹרְלָם - הַמִּשְׁרָךְ

שֶׁהַחֹדֶר נִשְׁאָר כְּמוֹ שֶׁהָיָה... וּבִכְלָל -
שֶׁנִּסְיָנוּ לְמַלֵּא אֶת הַחַיִּים, וְהַמִּשְׁפָּחָה גְדְלָה - אֲבָל תַּמִּיד יִשְׁאָר אֲצִלָּנוּ חֵלֶל
וְהַתּוֹכְחָנוּ אִתָּם לֹא פָעַם... וְכַעֲסָנוּ שֶׁלֹּא שִׁמְרָנוּ עֲלֵיהֶם קֶצֶת יוֹתֵר...
וּבִדְאִי חֲשַׁבְנוּ: אֵלּוּ לֹא, מָה יָכֹל הָיָה לְהִיטֵל...
אֲבָל בְּכָל פֶּעַם שֶׁאֲנֻחָנוּ מִרְכִּינִים רֹאשׁ אֶל הָאֶבֶן הַלְבָּנָה וּמִבֵּיטִים בָּהֶם -
הַדְּמָעוֹת מִטְּשֻׁטְשׁוֹת אֶת הָאוֹתִיּוֹת
כֵּן, הָלוֹאֵי וַיִּכְלָנוּ - אִזּוֹ וְעַכְשָׁיו - לִתֵּת לָהֶם יָד... הָלוֹאֵי וַיִּכְלָנוּ לְהִיטֵל -
פֹּה, וְשָׁם - בְּשִׁבְלֵם
הֲרִי אֲנֻחָנוּ כָּאֵן, חַיִּים בְּצֵלָם, וְהֵם - רְחוּקִים אֲבָל כָּל-כֶּךָ קְרוֹבִים -
מוֹל זֶהֱרֵר הִרְקִיעַ יַעֲמָדוּ לְגוֹרְלָם
וְאֲנֻחָנוּ מִתְפַּלְלִים לְעֵלּוּי נִשְׁמָתָם -
בְּמִלּוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁל כָּלָנוּ וּבְמִלִּים הַכִּי פְּרִטִּיּוֹת שִׁישׁ
וּמִבְּקָשִׁים אֶת כָּל שְׁאֵפֶשֶׁר, וְנוֹכַח, בַּעֲבוּרָם לְבִקֵּשׁ
שִׁיְהִיּוּ בְּנוֹ הַכּוֹחוֹת לְהִיטֵל אִתָּם, אַחֲרֵי שֶׁעֲמָדוֹ לְמַעַנְנוּ - וְנִפְּלוּ, וְנִתְּנוּ עֲצָמָם אֶחָד-
אֶחָד...
שֶׁנִּרְאָה - לְמַעַנֵם - אֶת הָאוֹר שֶׁהֵבִיאוּ לָנוּ, בְּחִיָּהֶם,
גַּם כְּאִשּׁוֹר הַכָּאֵב שֶׁלָּנוּ מִתְעוֹרֵר כְּמוֹ שֶׁד, וְדוֹקֵר בְּלֶהֱב קֶר וְחֵד...
שֶׁנִּמְשָׁיִד לְבֹא לְכָאֵן, לְהִבִּיט בָּהֶם - יָפִי הַנֶּפֶשׁ... שֶׁנִּזְכֵּר אוֹתָם -
כְּמוֹ שֶׁהֵם. כְּמוֹ שֶׁאֲנֻחָנוּ. כָּל-כֶּךָ דּוֹמִים
וְהֵם - הֵם, יַעֲמָדוּ לְגוֹרְלָם לִקְץ הַיָּמִים

איזי מן

יום הזיכרון תש"ע, 2010

ואיך נקונן?

ואיך נקונן? בקינת דוד את שאול ויונתן
"מנשרים קלו, מאריות גברו" כך נקונן,

אלו באמת קלו מנשרים
היו עפים גבה, מעל למלחמה
ולא נפגעים, היינו רואים אותם מלמטה
ואומרים: "הנה הנשרים, הנה בני, הנה אישי, הנה אחי".

ואלו באמת גברו כאריות
היו נשארים כאריות ולא מתים כבני אדם,
היינו מאכילים אותם מכף ידנו
ומלטפים את רעמתם הזהבה,
היינו מביתים אותם בביתנו, באהבה:
בני, אישי, אחי, אישי, בני.

יהודה עמיחי

הזכויות שמורות ל-שוקן הוצאה ולאקו"ם

אִמְרֵה הָאִשָּׁה

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: בְּנֵי הַקֵּט
לְעוֹלָם הִתְקַוָּה בְּלִבִּי
לְעוֹלָם בַּעֲדֵךְ הָאֵשׁ בִּי תִרְעַד
לְעוֹלָם גֵּר תִּמְיֵד בְּקֶרְבִּי

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: אֲנִי מַחֲכָה
וְאַתָּה תִּחְזֹר שָׁלֵם.
אֵינְנִי יוֹדַעַת מָה שֵׁם לָךְ
אךְ אַתָּה הֵבֵן - וְאֲנִי הָאֵם.

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: רַע טוֹב
לְעוֹלָם הַשְׁלֹוֹה בְּלִבִּי
מִדֵּי בִקֵּר יוֹרַח שְׁמֶשׁ צֶהַב
בְּשִׁמְשֹׁת חֲלוּנִי, אֶהוּבִי.

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: אֲנִי מַחֲכָה
כִּי אֲנִי אֶהוּבַת לְבָךְ
אֵינְנִי יוֹדַעַת מָה שֵׁם לָךְ
אךְ אַתָּה שְׁלִי וְאֲנִי שְׁלֶךְ.

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: נַעֲרִי
מִר צְחוּקִי עֲלֵיכֶם וְעֲצוּב.
לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח, חֵי אֲדֹנִי,
אֵיךְ פָּנִיכֶם הִתְחַלְפוּ לְבִלִּי שׁוֹב.

אִמְרֵה הָאִשָּׁה: אֲנִי מַחֲכָה
וְאַתֶּם תִּחְזְרוּ אֵלַי
אֵינְנִי יוֹדַעַת מָה שֵׁם לָכֶם
אךְ אֲנִי הָאִשָּׁה - וְאַתֶּם חַיִּי.

תִּרְצֵה אֶתֶר
הַזְכוּיּוֹת שֶׁמִּמּוֹרוֹת לִמְחַבְרִים וּלְאִקוּ"ם

שְׁיִבָּה

לא צמאי מלחמה
אל הקרב הלכנו
אהבנו תמיד את הבית,
השמש, שדה הנפתח בנשמה
ושבנו עתה אליכם
פשוטים כתמיד
ורוח אין בנו.
התוכלו, רעים,
לחזק את אמא
במקומנו?

יוסף שריג

נפל במלחמת יום הכפורים ברמת-הגולן
הזכויות שמורים למחברים ולאקו"ם

לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם

לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַן לוֹ אֱלֹהִים
וְנִתְּנוּ לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ קוֹמָתוֹ וְאָפֶן חַיּוּכּוֹ
וְנִתֵּן לוֹ הָאָרֶץ
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ הַהָרִים
וְנִתְּנוּ לוֹ כְּתָלָיו
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ הַמְּזֻלּוֹת
וְנִתְּנוּ לוֹ שְׂכָנָיו
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ חֲטָאָיו
וְנִתְּנָה לוֹ כְּמִיָּהּ
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ שׁוֹנְאָיו
וְנִתְּנָה לוֹ אֶהְבֵּתוֹ
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ חֲגָיו
וְנִתְּנָה לוֹ מְלָאכָתּוֹ
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַּנוּ לוֹ תְּקוּפּוֹת הַשָּׁנָה
וְנִתֵּן לוֹ עֲוֹרוֹנוֹ
לְכָל אִישׁ יֵשׁ שֵׁם
שֶׁנֶּתַן לוֹ הַיָּם
וְנִתֵּן לוֹ
מוֹתוֹ.

זלדה

הזכויות שמורות
למחברים ולאקו"ם
לחן: חנן יובל

הַרְעוֹת

עַל הַנֶּגֶב יוֹרֵד לַיִל הַסֶּתִּי
וּמִצִּית כּוֹכָבִים חֶרֶשׁ-חֶרֶשׁ.
עֵת הָרוּחַ עוֹבֵר עַל הַסֶּף
עֲנָנִים מְהֻלָּכִים עַל הַדֶּרֶךְ.

כָּבֵד שָׁנָה. לֹא הִרְגָּשְׁנוּ כְּמַעַט
אֵיךְ עָבְרוּ הַזְּמָנִים בְּשָׁדוּתֵינוּ.
כָּבֵד שָׁנָה וְנוֹתַרְנוּ מְעַט-
מֶה רַבִּים שְׁאִינָם כָּבֵד בִּינֵינוּ.

אֵךְ נִזְכֹּר אֶת כָּל־
אֶת יָפִי הַבְּלוּרִית וְהַתָּאֵר,
כִּי רַעוֹת שְׂכֹזָאֵת, לְעוֹלָם
לֹא תִתֵּן אֶת לְבָנוּ לְשִׁכַּח.
אֶהְיֶה מְקַדְּשֶׁת בְּדָם
אֶת תְּשׁוּבִי בִּינֵינוּ לְפָרֵחַ.

הַרְעוֹת, נִשְׁאָנוּךְ בְּלִי מַלִּים
אֶפְוָה, עֲקֻשָּׁנִית וְשׁוֹתֶקֶת.
מְלִילוֹת הָאֵימָה הַגְּדוּלִים
אֶת נֹתֶרֶת בְּהִירָה וְדוֹלֶקֶת.

הַרְעוֹת, כְּנַעֲרִיךְ כָּל־
שׁוֹב בְּשִׁמְךָ נֶחֱיךְ וְנִלְכָּה,
כִּי רַעִים שֶׁנִּפְּלוּ עַל חֶרֶבם
אֶת חֵיִיךְ הוֹתִירוּ לְזִכֹּר.

אֵךְ נִזְכֹּר אֶת כָּל־
אֶת יָפִי הַבְּלוּרִית וְהַתָּאֵר,
כִּי רַעוֹת שְׂכֹזָאֵת, לְעוֹלָם
לֹא תִתֵּן אֶת לְבָנוּ לְשִׁכַּח.
אֶהְיֶה מְקַדְּשֶׁת בְּדָם
אֶת תְּשׁוּבִי בִּינֵינוּ לְפָרֵחַ.

חַיִּים גּוּרִי
הַזְכוּיּוֹת שְׁמוֹרוֹת
לְמַחֲבָרִים וּלְאֶקוּ"ם
לְחֵן: סֶשֶׁה אֲרֻגוֹב

בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ גִּיּוֹרָא

בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ גִּיּוֹרָא
 הָרוּחַ הַמְטַרְפֶּת בְּגָנִי
 עוֹרְפֶת אֶת מִיטֵב הַשּׁוֹשְׁנִים
 בְּכָל שָׁנָה
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ גִּיּוֹרָא
 אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הַהָרִים
 מֵאֵין יָבּוּא עֲזָרִי
 בְּכָל שָׁנָה
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ

אֶתָּה אֵינְךָ לִבֵּד גִּיּוֹרָא
 כִּי בַמָּקוֹם שָׁבוּ אֶתָּה שׁוֹכֵן
 שׁוֹכְנִים הַחֶסֶד וְהַחֵן
 וְשֵׁם יַחֲיעֶם עוֹד שֶׁר לֹו וּמְרִיעַ
 טוֹבִיָּה מְגַדֵּל עֲדִין אִירִיסִים שְׁחוּרִים וְנִדְרִים
 וְשֵׁם אֶתָּה
 וְשֵׁם הַמֶּזֶן הַצְעִירִים
 אֶשָּׁר אֲמַרְתִּי כִּי מֵהֶם יָבּוּא עֲזָרִי
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ

בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ גִּיּוֹרָא
 אֲנִי שׁוֹאֵלֶת אֶת נַפְשִׁי
 מִתִּי אֶתְכֶם לִשְׁכֵן אָבוּא
 וְנַח לְבִי מִמְּכַאוּבוֹ
 אֲבָל בְּכָל שָׁנָה גִּיּוֹרָא
 הָרוּחַ הַמְטַרְפֶּת בְּגָנִי
 עוֹרְפֶת אֶת מִיטֵב הַשּׁוֹשְׁנִים
 בְּכָל שָׁנָה
 בְּכָל שָׁנָה בִּסְתּוֹ...

נעמי שמר
 הזכויות שמורות
 למחברים ולאקו"ם
 לחן: נעמי שמר

מָה אֲבִירָךְ

מָה אֲבִירָךְ לֹ, בְּמָה יִבְרָךְ
זֶה הַיֵּלֶד? - שְׁאֵל הַמְּלָאךְ.
וּבִרְךְ לֹ חַיִּיךְ שֶׁכְּמוֹהוּ כְּאוֹר
וּבִרְךְ לֹ עֵינַיִם גְּדוּלוֹת וְרוֹאוֹת
לְתַפֵּס בֶּן כָּל פֶּרֶחַ וְחַי וְצִפּוֹר
וְלֵב לְהַרְגִּישׁ בּוֹ אֶת כָּל הַמְּרֹאוֹת.

מָה אֲבִירָךְ לֹ, בְּמָה יִבְרָךְ
זֶה הַנַּעַר? - שְׁאֵל הַמְּלָאךְ.
וּבִרְךְ לֹ רַגְלִים לְרַקֵּד עַד אֵין סוֹף
וְנַפֵּשׁ לִזְכֹּר בָּהּ אֶת כָּל הַלְּחָנִים
וְיָד הָאוֹסֶפֶת צָדִיפִים עָלֶי חוֹף
וְאֶזֶן קְשׁוּבָה לְגְדוּלִים וּקְטָנִים.

מָה אֲבִירָךְ לֹ, בְּמָה יִבְרָךְ,
זֶה הָעֶלֶם? - שְׁאֵל הַמְּלָאךְ.
וּבִרְךְ כִּי יָדָיו הִלְמוּדוֹת בִּפְרָחִים
יִצְלְחוּ גַם לְלַמֵּד אֶת עֲצֻמַּת הַפְּלֶדָה,
וְרַגְלָיו הָרוֹקְדוֹת - אֶת מִסַּע הַדְּרָכִים
וּשְׁפָתָיו הַשְּׁרוֹת - אֶת מְקַצֵּב הַפְּקָדָה.

מָה אֲבִירָךְ לֹ, בְּמָה יִבְרָךְ
זֶה הַגִּבּוֹר? - שְׁאֵל הַמְּלָאךְ.
נִתְּתִי לֹ כָּל שְׂאֵפֶשֶׁר לִי לְתֵת:
שִׁיר וְחַיִּיךְ וְרַגְלִים לְרַקֵּד
וְיָד מְעַדֶּנֶת וְלֵב מְרִטֵּט -
וּמָה אֲבִירָךְ לָךְ עוֹד?
מָה אֲבִירָךְ לֹ, בְּמָה יִבְרָךְ
זֶה הַיֵּלֶד, הָעֶלֶם הָרֹךְ.
הַנַּעַר הַזֶּה עֲכָשׁוּ הוּא מְלָאךְ
לֹא עוֹד יִבְרָכֶוּהוּ, לֹא עוֹד יִבְרָךְ
אֱלֹהִים, אֱלֹהִים, אֱלֹהִים,
לֹא אֶךְ בִּרְכָתָ לֹ חַיִּים!

רחל שפירא

הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם
לחן: יאיר רוזנבלום

שירים עד כאן

שירים עד כאן.
נתנה לנו ארפה
עד שהזמן שלנו יעצר.
היו גשמים ואור
מה עוד אפשר לרצות,
יפים ממני וממך
האדמה לקחה.

שירים עד כאן.
על קשר השתיקה
הגיעה שעתנו לותר.
פרגים שלנו לא היו אדמים יותר
חטאינו לא כשלג הלבנו
שכאלה תמיד היינו;
צפרים שלא ידעו מנוחה
ספורים של זמן קשות וחכם.

שירים עד כאן.
דקה אחר דקה
קצרות ואוהבות וכואבות,
אבל האחרונה
סופית וארפה;
שעון השמש והחול
הגיע עד הקו.

נתן יונתן
הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם
לחן: נחום היימן

פְּרִי גִּנָּךְ

לֵיל כּוֹכְבִים הִסְהָר עָלָה
אֶת שֵׁם יוֹשֶׁבֶת בּוֹהָה בְּאֶפְלָה
שָׁעָה חוֹלֶפֶת יוֹם וְשָׁנָה
וְאֶת עֵדִין לּוֹ מִחֶכֶה
שָׁעָה חוֹלֶפֶת יוֹם וְשָׁנָה
עוֹדֶךָ אוֹבְדֶת שְׂבוּיָה בְּאַמוּנָה.

אֶת פְּרִי גִּנָּךְ אֶת תְּבַקְשִׁי
מִי לָךְ יֹאמֵר וּמִי לָךְ יִשְׁיב
מִרְכָּאֶכֶךָ רוֹדְפִים הַיָּמִים
נוֹתֶרֶת לְבֶדֶךָ רוֹצֶה לְהֶאֱמִין
שֶׁהִנֵּה קִרְבָּה אוֹתָהּ הַשָּׁעָה
שָׁבָה הַבְּטִיחַ לָשׁוּב בַּחֲזָרָה.

בְּדוּמְיָה עוֹטֶפֶת הַתּוֹגָה
וּבִלְבָּךְ נוֹתֶרֶה הַמִּשְׁאֵלָה
שָׁעָה חוֹלֶפֶת יוֹם וְשָׁנָה
וְאֶת עֵדִין לּוֹ מִמְתִּינָה
שָׁעָה חוֹלֶפֶת יוֹם וְשָׁנָה
עוֹדֶךָ זֹכֶרֶת וְלֹא מֵאֲמִינָה.

אֶת פְּרִי גִּנָּךְ אֶת תְּבַקְשִׁי
מִי לָךְ יֹאמֵר וּמִי לָךְ יִשְׁיב
מִרְכָּאֶכֶךָ רוֹדְפִים הַיָּמִים
נוֹתֶרֶת לְבֶדֶךָ רוֹצֶה לְהֶאֱמִין
שֶׁהִנֵּה קִרְבָּה אוֹתָהּ הַשָּׁעָה
שָׁבָה הַבְּטִיחַ לָשׁוּב בַּחֲזָרָה.

יוני רועה

הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם
לחן: יוני רועה

הקנין האחרון

זה הקנין האחרון שלי אתכם
עם הגשם הראשון אני אעלם.
דמעותי יזרמו במורד הרחובות
כמו עלה נושר ותקוות רחוקות.
אני איש של חרף בין אלפי אנשי ים
אך בחרף הזה כבר לא אהיה קיים
לאט לאט השכבות נמסות
בין רוצים לא רוצים ותפלות אחרונות.

אז תזכרו שהבטחתם לא לבכות-
כי השמים גדולים והדמעות קטנות,
תעצמו את העיניים כל גשם ראשון
ותחשבו עלי...

אני רוצה לטפס על ההרים כי הם שם
ולבקר במדינות מעבר לים.
לדעת אם יש צורות חיים אחרות
ואם המיתים ממשיכים לחיות.
כי זה הקנין האחרון שלי אתכם
עם הגשם הראשון אני אעלם,
לאט לאט השכבות נמסות
בין רוצים לא רוצים ותפלות אחרונות.

אז תזכרו שהבטחתם לא לבכות-
כי השמים גדולים והדמעות קטנות,
תעצמו את העיניים כל גשם ראשון
ותחשבו עלי...

מקס גת-מור
הזכויות שמורות
למחברים ולאקו"ם
לחן: מקס גת-מור

אָחי הצעיר יהודה

אָחי הצעיר יהודה,
האַם אַתָּה שׁוֹמֵעַ?
האַם אַתָּה יוֹדֵעַ?
הַשֶּׁמֶשׁ עוֹד עוֹלָה כָּל בֹּקֶר וְאוֹרָה לָבֶן,
וּלְעֵת עֶרֶב רוּחַ מַפְזֹרֶת אֶת עָלֵי הַגֶּן.
הַגֶּשֶׁם הָרֹאשׁוֹן יֵרֵד לְפָנַי יוֹמִים
בְּעֶרֶב יוֹם שְׁלִישִׁי,
וְשׁוֹב אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת שְׁמַיִם
בְּשִׁלּוּלִית עַל הַכְּבִישׁ הָרֹאשִׁי.

אָחי הצעיר יהודה,
האַם אַתָּה שׁוֹמֵעַ?
האַם אַתָּה יוֹדֵעַ?
בְּגֶן הַיְלָדִים שְׁלֹךְ לוֹמְדִים כֶּבֶר שִׁיר חֲדָשׁ,
וּבִתְכּוֹן, הַתְלַמִּידִים שׁוֹב מִתַּעֲמָלִים עַל הַמַּגֶּרֶשׁ.
רוּחוֹת עֶרְבִית מִיִּלְלוֹת עַל הַמֶּרְפֶּסֶת
אֶת כָּל שִׁירֵי הַסֵּתוֹ.
וְאַמָּא מִצַּפָּה בַּסֵּתֶר
שְׂאוּלִי עוֹד יִגִּיעַ מִכְתָּב.

אָחי הצעיר יהודה,
האַם אַתָּה שׁוֹמֵעַ?
האַם אַתָּה יוֹדֵעַ?
כָּל חֲבֵרֶיךָ הַטּוֹבִים נוֹשָׂאִים דְּמוּתְךָ עִמָּם,
בְּכָל הַטְנָקִים עַל קְנֵי הַגְּבוּל אַתָּה נִמְצָא אִתָּם.
אָחי, הַטּוֹב, אֲנִי זֹכֵר אֶת שְׁתֵּי עֵינֶיךָ,
וְהֵן פּוֹתְרוֹת חִידָה.
וּבְנֵי הָרֶךְ יָפָה כְּמוֹךָ,
בְּשִׁמְךָ לוֹ אֶקְרָא, יְהוּדָה.

אהוד מנור
לחן: יוחנן זראי
הזכויות שמורות
למחברים
ולאקו"ם

אֲנַחְנוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר

אֲנַחְנוּ שְׁנִינוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר:
אוֹתָהּ קוֹמָה - אוֹתָהּ בְּלוּרִית שֶׁעַר
אוֹתוֹ חֲתוּךְ דְּבוּר - מֶה יֵשׁ לוֹמַר
הֵן אֲנַחְנוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר.

אֲנַחְנוּ שְׁנִינוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר
שָׂדֶה יֶרֶק חֲצִינוּ עַד צִוָּאר
בְּעָרֵב שִׁבְנוּ יַחַד לְכֶפֶר
כִּי אֲנַחְנוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר.

וּבְלִילוֹת שִׁשִּׁי
כְּשֶׁרוּחַ חֲרִישִׁי
בְּצִמְרוֹת שְׁחוּרוֹת עוֹבֵר
אֲזַ אֲנִי אוֹתְךָ זוֹכֵר.

תָּמִיד בִּפְרָדִּים וּבְשִׁדְרוֹת
אֶהְבֵנוּ אֶת אוֹתָן הַנִּעְרוֹת
אֲבָל בְּסוּף אֲמָרְנוּ - אֵין דָּבָר
זֶה הַכֹּל נִשְׁאָר בְּתוֹךְ הַכֶּפֶר.

בְּרַחְנוּ אֶל אוֹתָם הַמְקוֹמוֹת
הִלְכְנוּ אֶל אוֹתָן הַמְלַחְמוֹת
זָחִלְנוּ עַל קוֹצִים וְעַל דְּרָדָר
אֲבָל שִׁבְנוּ יַחַד אֶל הַכֶּפֶר

וּבְלִילוֹת שִׁשִּׁי
כְּשֶׁרוּחַ חֲרִישִׁי
בְּצִמְרוֹת שְׁחוּרוֹת עוֹבֵר
אֲזַ אֲנִי אוֹתְךָ זוֹכֵר.
אֲנִי זוֹכֵר בְּקָרֵב שֶׁלֹא נִגְמַר
פְּתָאוֹם רְאִיתִי אִיךָ אֶתָּה נִשְׁבֵּר
וּכְשֶׁעָלָה הַשֶּׁמֶר מִן הָהָר
אֲזַ אוֹתְךָ הִבֵּאתִי אֶל הַכֶּפֶר.

אֶתָּה רוֹאָה - אֲנַחְנוּ כָּאֵן בְּכֶפֶר
כְּמַעֲט הַכֹּל נִשְׁאָר אוֹתוֹ דָּבָר
בְּתוֹךְ שָׂדֶה יֶרֶק אֲנִי עוֹבֵר
וְאֶתָּה מַעֲבֵר לַגֹּדֶר.

וּבְלִילוֹת שִׁשִּׁי
כְּשֶׁרוּחַ חֲרִישִׁי
בְּצִמְרוֹת שְׁחוּרוֹת עוֹבֵר
אֲזַ אֲנִי אוֹתְךָ זוֹכֵר.

כִּי אֲנַחְנוּ שְׁנִינוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר
אֲנַחְנוּ שְׁנִינוּ מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר
אֲנַחְנוּ
שְׁנִינוּ
מֵאוֹתוֹ הַכֶּפֶר.

נַעֲמִי שֶׁמֶר
הַזְכוּיוֹת שְׁמוּרוֹת לִמְחַבְרִים וּלְאִקוּ"ם
לֶחֶן: נַעֲמִי שֶׁמֶר

לבכות לך

אני הולך לבכות לך
תהיה חזק למעלה.
געגועי
כמו דלתות שנפתחות בליקה

לנצח אחי,
אזכר אותך תמיד,
ונפגש בסוף, אתה יודע.
ויש לי חברים,
אבל גם הם כבים
אל מול אורך המשגע.

כשעצובים הולכים לים,
לכן הים מלוח.
וזה עצוב
שלהחזיר ציור אפשר,
לא געגוע.

לנצח אחי,
אזכר אותך תמיד,
ונפגש בסוף, אתה יודע.
ויש לי חברים,
אבל גם הם כבים
אל מול אורך המשגע.

וכמו הגלים אנחנו מתנפצים
אל המזח אל החיים.

אביב גפן
הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם
לחן: אביב גפן

יש פרחים

הִרְאִיתִי אֵיזָה יָפִי
שֶׁרַעַד בְּרוּחַ סֶתוּ
שָׂדֶה זָהָב דָּעָךְ בָּאֶפֶל
וְהִדְלִיק גִּירוֹת חָצֵב

הִרְאִיתִי אֵיזָה אָדָם
שֶׁצָעַק לְמִרְחָקִים
שָׂדֶה דְּמִים הִיָּה שֶׁם קָדָם
וְעִכְשָׁו הוּא שָׂדֶה פְּרָגִים.

אֵל תִּקְטֹף, נַעֲרִי, אֵל תִּקְטֹף
יֵשׁ פְּרָחִים שֶׁבִנִּי חִלּוֹף
יֵשׁ פְּרָחִים שֶׁעַד אֵינְסוֹף
נִשְׁאָרִים בַּמְּגִינָה

הִרְאִיתִי מָה הַשְּׁחִיר שֶׁם
שָׂדֶה קוֹצִים הוּא נַעֲרִי
שֶׁהָיָה עֶזוּב בְּקִיץ
וְעִכְשָׁו הוּא שָׂדֶה חֲרִישׁ

הִרְאִיתִי מָה הַלֶּכֶן
נַעֲרִי, זֶה שָׂדֶה בּוֹכִים
דְּמָעוֹתָיו הִפְכוּ לְאֶבֶן
אֲבָנָיו בָּכוּ פְּרָחִים

אֵל תִּקְטֹף נַעֲרִי,
יֵשׁ פְּרָחִים שֶׁבִנִּי חִלּוֹף
יֵשׁ פְּרָחִים שֶׁעַד אֵינְסוֹף
נִשְׁאָרִים.

נָתַן יוֹנָתָן
הַזְכוּרִיּוֹת שְׁמוֹרוֹת
לְמַחְבְּרִים וּלְאֶקוּ"ם
לַחֵן: מוֹנִי אִמְרִילִיו

